

Bydgoska Biblioteka Archeologiczna T. I

Wojciech Siwiak

Życie codzienne mieszkańców Bydgoszczy od XIV do XVIII wieku
(w świetle wybranych źródeł kultury materialnej)

Wydawnictwo Pracowni Archeologiczno-Konserwatorskiej w Bydgoszczy
Bydgoszcz 2015

Spis treści

Wstęp	10
I. Charakterystyka źródeł	13
I.1. Źródła archeologiczne	13
I.1.a. Początki zainteresowania starożytnościami w Bydgoszczy	13
I.1.b. Bydgoski ośrodek osadniczy w badaniach Niemieckiego Towarzystwa Historycznego	17
I.1.c. Badania archeologiczne Bydgoszczy po 1920 roku	20
I.1.d. Badania archeologiczne działek mieszczańskich	27
I.2. Źródła pisane	30
I.2.a. Badania nad inwentarzami pośmiertnymi i testamentami mieszczan bydgoskich	30
I.2.b. Zawartość źródłowa badanych wpisów inwentarzowych i testamentowych	35
II. Topografia miasta lokacyjnego	41
I.1. Wprowadzenie	41
I.2. Osadnictwo pradziejowe	43
I.3. Wczesne średniowiecze	45
I.4. Rozplanowanie miasta lokacyjnego w XIV-XV wieku	48
I.5. Lokalizacja umocnień obronnych we wschodniej części miasta lokacyjnego	57
I.6. Wały ziemne w XVIII –wiecznych źródłach pisanych	65
III. Budownictwo i wyposażenie wnętrza	68
II.1. Późnośredniowieczne budownictwo drewniane	68

III.2. Mieszkalne budownictwo murowane w XVI-XVIII wieku	81
III.3. Wyposażenie wnętrza domu mieszczańskiego	95
IV. Elementy infrastruktury komunalnej	115
IV.1. Wygląd i nawierzchnia ulic	115
IV.2. Studnie i latryny miejskie	129
IV.3. Wodociągi i kanalizacja miejska	134
IV.4. Ratusz	147
V. Obieg monetarny Bydgoszczy w XIV-XVIII wieku	149
V.1. Metodyka badawcza	149
V.2. Późne średniowiecze i nowożytność	151
V.2.a. Obieg monetarny w XIV wieku	151
V.2.b. Obieg monetarny w XV wieku	157
V.2.c. Obieg monetarny w XVI wieku	159
V.2.d. Obieg monetarny w XVII wieku	161
V.2.e. Obieg monetarny w XVIII wieku	163
V.3. Sprawy pieniężne w testamentach i inwentarzach pośmiertnych	167
V.4. Depozyty pieniężne czasu wojny i morowego powietrza	178
VI. Medycyna bydgoska w świetle kultury materialnej	186
VI.1. Postacie medyków bydgoskich	186
VI.2. Majątek medyków	192
VI.3. Apteczne naczynia szklane z XVI-XVIII wieku	211
VI.4. Szpitale-przysiężki dla ubogich	215
VII. Wyposażenie kuchni i sypialni w testamentach i inwentarzach pośmiertnych	224

VII.1. W łóżku i na stole	224
VII.1.a. Pościel i bielizna stołowa	224
VII.1.b. Naczynia do stołu i kuchni	234
VII.1.c. Naczynia służące higienie	255
VIII. Zawartość szaf i skrzyń według testamentów i inwentarzy pośmiertnych	260
VIII.1. W szkatule z precjozami	260
VIII.2. W szafie i skrzyni z odzieżą	269
VIII.2.a. Odzież spodnia	269
VIII.2.b. Odzież wierzchnia	273
VIII.2.c. Nakrycia głowy	297
VIII.2.d. Pasy	302
Zakończenie	306
Aneks	308
Zusammenfassung	322
Wykaz skrótów	329
Wykaz źródeł i bibliografia	330
Spis ilustracji i tabel	364

Inhaltsverzeichnis

Einführung	10
I. Charakteristik der Quellen	13
I.1. Archäologische Quellen	13
I.1.a. Anfänge des Interesses an Altertümern in Bromberg	13
I.1.b. Bromberger Siedlungszentrum in der Forschung der Deutschen Historischen Gesellschaft	17
I.1.c. Archäologische Forschungen über Bromberg nach 1920	20
I.1.d. Archäologische Forschungen zu bürgerlichen Grundstücken	27
I.2. Schriftliche Quellen	30
I.2.a. Forschung über Nachlassverzeichnisse und Testamente der Bromberger Bürger	30
I.2.b. Quellengehalt der untersuchten Inventar-und Testamentseintragungen	35
II. Topografie einer Lokationsstadt	41
II.1. Einführung	41
II.2. Urgeschichtliches Siedlungswesen	43
II.3. Frühes Mittelalter	45
II.4. Raumaufteilung einer Lokationsstadt im 14. – 15. Jh.	48
II.5. Lage der Abwehrbefestigungen im östlichen Teil der Lokationsstadt	57
II.6. Erdwälle in schriftlichen Quellen aus dem 18. Jh.	65
III. Bauwesen und Innenausstattung	68
III.1. Spätmittelalterlicher Holzbau	68

III.2. Gemauerter Wohnungsbau im 16. – 18. Jh.	81
III.3. Innenausstattung eines Bürgerhauses	95
IV. Elemente der kommunalen Infrastruktur	115
IV.1. Das Aussehen und der Belag von Straßen	115
IV.2. Städtische Brunnen und Latrinen	129
IV.3. Städtische Wasserleitungen und Kanalisation	134
IV.4. Das Rathaus	147
V. Monetäre Zirkulation von Bromberg im 14. – 18 Jh.	149
V.1. Methodik wissenschaftlicher Forschungen	149
V.2. Spätmittelalter	151
V.2.a. Monetäre Zirkulation im 14. Jh.	151
V.2.b. Monetäre Zirkulation im 15. Jh.	157
V.2.c. Monetäre Zirkulation im 16. Jh.	159
V.2.d. Monetäre Zirkulation im 17. Jh.	161
V.2.e. Monetäre Zirkulation im 18. Jh.	163
V.3. Finanzielle Angelegenheiten in Testamenten und Nachlassverzeichnissen	167
V.4. Gelddepositen im Krieg und in der Zeit der verpesteten Luft	178
VI. Bromberger Medizin im Lichte der materiellen Kultur	186
VI.1. Persönlichkeiten der Bromberger Medizin	186
VI.2. Das Vermögen der Mediziner	192
VI.3. Apothekengefäße aus Glas aus dem 16. – 18. Jh.	211
VI.4. Obdachlosen - Krankenhäuser für die Armen	215

VII. Küchen-und Schlafzimmersausstattung in Testamenten und	
Nachlassverzeichnissen	224
VII.1. Im Bett und auf dem Tisch	224
VII.1.a. Bett- und Tischwäsche	224
VII.1.b. Tisch- und Küchengeschirr	234
VII.1.c. Geschirr für Hygiene	255
VIII. Der Inhalt von Schränken und Truhen laut Testamenten	
und Nachlassverzeichnissen	260
VIII.1. In einer Schatulle mit Kostbarkeiten	269
VIII.2. In einem Kleiderschrank und einer Kleidertruhe	269
VIII.2.a. Unterwäsche	269
VIII.2.b. Oberbekleidung	273
VIII.2.c. Kopfbedeckungen	297
VIII.2.d. Gürtel	302
Abschluss	306
Anhang	308
Zusammenfassung	322
Abkürzungsverzeichnis	329
Quellennachweis und Bibliografie	330
Verzeichnis der Abbildungen	364
Tabellenverzeichnis	364